

הלכות בציעת הפת - ד קביעות סעודה בבישול וטיגון ובליצעס

משנה חלה פ"א מ"ה

עיסה שתחלתה סופגנין (עיסה שבלילתה רכה) וסופה סופגנין (שנטגנה), פטורה מן החלה. **תחלתה עיסה** (שבלילתה עבה) **וסופה סופגנין** (ואחר כך מטגנין או מבשלין אותה), תחלתה סופגנין (עיסה שבלילתה רכה) וסופה עיסה (ואחר כך אופין אותה בתנור), **חייבין בחלה**.

שוע"ר סי' קסח

יג לחמניות **בלילה רכה מאד ... אם יש בה משקה**, אפילו אוכל מהם שיעור קביעת סעודה, מברך בורא מיני מזונות ומעין ג', לפי שלא היתה עליהם תורת לחם מעולם, לא בשעת לישתם, כיון שבלילתם רכה, ולא בשעת אפייתם, כיון שנטגנו במשקה, ואין לחם אלא האפוי ולא מטוגן. ואפילו אותם שאין בלילתן רכה מאד, כל שאין בלילתן עבה, אין עליהן תורת לחם בשעת לישא ולא בשעת אפייה **אם נטגנו במשקה**.

אבל אם נאפו בתנור ... לחם גמור הוא ומברכין עליו המוציא ... אע"פ שאין בלילתה עבה לגמרי.

ויש אומרים שאותן שבלילתן רכה מאד אין מברכין עליהם המוציא וברכת המזון כשאוכל שיעור קביעות סעודה ... אם גם אחר האפיה הם רקיקים דקים מאד ... ויש לחוש לדבריהם **שלא לאכול מהם כשיעור קביעות סעודה כי אם בתוך הסעודה** למזון ולשובע.

טו אבל **כל דבר שבלילתה עבה לגמרי שיש עליו תורת לחם בשעת לישא**, יש אומרים שאפילו ריככו במים ועשאו סופגנין ובשלו במים או טיגנו במשקה **לא נתבטלה תורת לחם ממנו** לענין המוציא וברכת המזון כמו שלא נתבטלה ממנו לענין חלה ... ויש אומרים **שנתבטל ממנו תורת לחם על ידי בישול או טיגון** ואפילו אוכל ממנו שיעור קביעות סעודה אינו מברך אלא בורא מיני מזונות ומעין ג' ... וירא שמים יוצא ידי שניהם, ולא יאכלנו אלא בתוך הסעודה למזון ולשובע. אבל המנהג להקל כסברא אחרונה (כי כן עיקר).

טז ואף לסברא הראשונה יש אומרים שאין צריך לברך המוציא וברכת המזון אלא כשאוכל שיעור קביעות סעודה, שאם לא כן די בברכת בורא מיני מזונות ומעין ג' ... וכבר נתבאר למעלה שמן הדין יש להקל בדברי סופרים, וכל שכן כאן שהמנהג להקל בכל ענין.

יז וכל זה כשיש תאר לחם על העיסה אחר הטיגון והבישול כגון שנאפית במחבת, אלא שהיה שם מעט מים שנתבשלה בהם בשעת אפייתה או מעט משקה שנטגנה בהם בשעת אפייתה כמו פשטיד"א ופלאדיין וקרעפליין ... אבל מיני עיסה שנתבשלו בקדרה (כמו ורימזליין בל"א שקורין בארצנו **לאקשיין**, וכן **קרעפליין**), במקומות שאין אופים אותן כלל במחבת שיש בה משקה אלא מבשלים אותן תחלה ואחר כך מטגנין אותן), אין עליהם תאר לחם כלל, ואין להחמיר בהם כלל שלא לאכלם בלא המוציא וברכת המזון, אפילו בקביעות סעודה.

סדר ברכת הנהנין פ"ב

(ו) אם לא שפך לתוך גומא, אלא על גבי קרקע הכירה והתנור ומתפשט שם עד שנעשה דק מאד אחר האפייה, והיא נקראת טריתא, אין עליה תורת לחם כלל לענין חלה, ואין מברכין עליה אלא בורא מיני מזונות ומעין ג' אפילו קבע סעודתו עליה. וכן אם שפך מעט מבלילה רכה יותר מדאי לתוך מחבת רחבה ומתפשטת שם על שולי המחבת ונעשה דק מאד גם אחר האפייה (שקורין בלינצעס) אין קביעות מועלת בהן כמו בטריתא. ויש חולקים ואומרים שטריתא מברכין עליה המוציא וברכת המזון בשיעור קביעות סעודה כמו בטרקנין. ויש לחוש לדבריהם שלא לאכול שיעור קביעות סעודה כי אם שיברך המוציא על לחם גמור תחלה.

(יב) יש אומרים שאין הטיגון במחבת מוציאה מתורת לחם גמור, הואיל ומשקה שבמחבת הוא דבר מועט והעיסה היתה בלילתה עבה תחלה, והרי זה כאילו נאפית בתנור, ומברכין עליה המוציא וברכת המזון בכזית. ויש חולקים ואומרים שדין הטיגון כדין הבישול וכמו שיתבאר, וכן עיקר. ומכל מקום אם אוכל כדי שביעה שהוא ספק של תורה (אף שמנין הברכות הוא מדברי סופרים מכל מקום מאחר שמשא רבינו עליו השלום תיקן ברכת הזן בברכה בפני עצמה לפתוח בברוך ולחתום בברוך ראוי להחמיר בספיקה כעין ספק של תורה) יש להחמיר שלא לאכול כי אם בתוך הסעודה של לחם גמור. אבל הקובע סעודה על מיני טיגון לבדם אין לברך המוציא וברכת המזון לפי סברא האחרונה כי אם בורא מיני מזונות ומעין ג' ... אבל אם משימים לתוך הקדירה שנטגנים בתוכה הרבה הצף על פני החלב (שקורין סמעטינע), הרי זה כמין בישול גמור, ומברך בורא מיני מזונות ומעין ג' לעולם.

התוכן הכללי של השיעור :

הגדרת פת הבאה בכיסנין וכיו"ב שמברכים עליהם בורא מיני מזונות, הם מטעם שאין דרך לקבוע סעודה עליהם, ולכן שיעור קביעות סעודה מועלת בהם. אמנם הגדרת בישול וטיגון, הם מטעם שאינם לחם גמור ולכן קביעות סעודה אינה מועלת בהם.

הגדרת לחם גמור למדים מדין חלה שנאמר בה לחם (שלח טו, יט), ועל זה תנן חלה פ"א מ"ה (עיסה שתחלתה ... עיסה וסופה סופגנין חייבין בחלה). והיינו שעיסה שבחלתה עבה ואחר כך מטגנין או מבשלין אותה נחשבת לחם גמור וחייבת בחלה.

אמנם יש בזה שתי שיטות כלליות (סט"ו) :

(א) שיטת ר"ת, שכל עיסה שבחלה עבה ובישלו או טגנו חייבת בחלה, כפשטות לשון המשנה הנ"ל, ואם כן ברכתה המוציא.

(ב) שיטת הר"ש, דהיינו דוקא כשהיתה דעתו לאפותה, שהרי מיד בעת הלישה נתחייבה בחלה (ראשית עריסותיכם), ואחר כך נמלך לבשלה, אבל אם גלגלה מתחלה על דעת לבשלה או לטגנה, פטורה מחלה. וכן נפסק בשו"ע יו"ד סי' שכט.

ולענין ברכה, כיון שאין חיוב הברכה מתחיל עד אחר הבישול והטיגון, לכן בכל אופן ברכתה בורא מיני מזונות ומעין ג', ואפילו בקביעות סעדה.

וכל זה בטיגון במעט שמן או שאר משקים. אבל באטריות דקות המבושלות, כיון שאין להם תואר לחם, מודה גם ר"ת שברכתן בורא מיני מזונות ומעין ג' אפילו בקביעות סעודה.

והסמ"ג הכריע, שגם קרעפליך מבושלות (שאינן דקות כאטריות), אין להם תואר לחם, ולכן גם ברכתן בורא מיני מזונות ומעין ג' אפילו בקביעות סעודה. והכי קיי"ל.

נשארה אם כן המחלוקת בין ר"ת לר"ש רק בטיגון. והמנהג להקל, וירא שמים יחמיר בשיעור קביעות סעודה, ולהקל בפחות משיעור קביעות סעודה. ואילו בסדר ברה"י (פ"ב הי"ב) החמיר גם בפחות משיעור קביעות סעודה – אם אוכל כדי שביעה, שכיון ששבע יש בזה ספק של תורה. והיינו שלא לאכול קרעפליך מטוגנות כדי שביעה (כמו מי שאוכלם עם לפתן המשביע).

*

וכל זה בעיסה בלילה עבה שנטגנה, אבל לביבות בצק של בלילה רכה מטוגנות (אפילו אינה בלילה רכה מאד), כיון שלא היה עליה תורת לחם מעולם, לדברי הכל ברכתה בורא מיני מזונות ומעין ג', וכמו לענין חלה דתנן התם (עיסה שתחלתה סופגנין (שבחלתה רכה) וסופה סופגנין (שנטגנה), פטורה מן החלה).

וכן הוא בבצק שנתבשל ואחר כך נטגן. אבל בסדר ברה"י שם (סוף הי"ב) נפסק שדינו כמו בלילה עבה שנטגנה, שלא לאכול מהם כדי שביעה.

וכן הדין בטריטא (בלינצזעס), עיסה שהיא בלילה רכה ועשו מהן לביבות דקות מאד, שלא היה עליהם תורת לחם לא בעת הלישה ולא בעת הטיגון. אלא שיש בזה ב' דעות אם קביעות סעודה מועלת בהם, ויש לחוש שלא לאכול מהם כשיעור קביעות סעודה.

ובבלינצזעס שלנו, לדברי הכל אין קביעות סעודה מועלת, שהרי נטגנים בשמן.